YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o‘g‘li, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig‘i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI TO‘LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI 32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME’YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI 42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARNING ROLI 47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO‘LOVLAR TIZIMI TAHLILI 53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolniyazov Murodbek Madiyarovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O‘ZGARISHLAR 59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi

MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN’IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI 64
Namazov Gafur Shokulovich

BALIQCHILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O‘RNI 69
Beglayev Uchqun Xurramovich

KAMBAG‘ALLIK FENOMENINING IJTIMOIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI 75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO‘NALISHLARI 81
Artikova R.A.

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO‘LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG‘INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA’SIRI 88
Ibragimov G‘anijon G‘ayratovich

STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN 93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ 99
Айматова Фарида Хуразовна

KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 107
Shukurillaev Jahongir Botir o‘g‘li

DEHQON XO‘JALIKLARINI MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR 113
Xakimov Zafar Ibragimovich

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 124
Muhammadieva Nodira

SUN’IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA) 131
Santjar Abdumurodovich Sattorov

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI 139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI 144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna

MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOYILLARI VA MEXANIZMLARI 152
Alikulov Samar Abdurashidovich

TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI 159
Karimova Shaxnoza Uktamovna

RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI 165
Ruziyeva Barno Yadgarovna

ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ 172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович

MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 177
Matmuratova Nasiba Azatovna

OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI 181
Pulatov Abdulla

INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI 185
Nazarov Aziz Avazovich

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ 190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI 197
Omonova Nafisa Qahramon qizi

MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION 200
Ahrorova Asila

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI 207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI 212
Tursunov Rasul Tairovich

ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 218
Эргашева Феруза Насруллаевна

ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN 226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna

THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY 231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI 238
Saodat Sadriddinova

OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH 243
Saida Xabibullayeva

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO‘RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH 252
Kudratova Iroda Turdibayevna

QISHLOQ XO‘JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI 257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich

FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI 260
Sottarov Abduvali Umirqulovich

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O‘RNI 266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 272
Rahmanova Sitora Bahodir qizi

SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich

IQTISODIY O‘SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH 283
Turopova Nigora Xolmurod qizi

QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSIYALASH VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA) 286
Maxamadiyev Turg‘unboy Jumabayevich

O‘ZBEKISTONDA XO‘JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH 292
Valijonov Akmaljon

IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR 296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich

O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIYANING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 303
Safarmurodova Marjona To‘raqulovna

МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА 308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович

QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO‘LLARI 311
Uralov Eliboy Omonovich

INNOVATSION VA AN’ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO‘CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI 316
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich

EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH 320
Safarova Muxabbat Radjabovna

IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O‘SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK 324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o‘g‘li

KO‘CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI 331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o‘g‘li

TURIZM XIZMATLARINI KO‘RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O‘TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI 339
G‘afforov Ilhomjon Ilyosjonovich

QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI 343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI 351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI 357
Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich

BARQAROR QISHLOQ XO‘JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI 362
Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich

SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 367
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

O‘ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 373
Xasanova Naimaxon Akmal qizi

SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI 381
Jovliyeva Zuhra Chori qizi

SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA “YASHIL” INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 386
Ibragimov Zaxid Taxirovich

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 395
Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна

AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQARISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH 401
Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich

IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 409
Oripova Saodat Mirfotix qizi

SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISH 414
Xolboyeva farangiz xayrulloyevna

SUN’IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA’LIM JARAYONIDAGI O‘RNI 419
To‘xtamisheva Dilrabo Shermonovna

MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 424
Kalenov K.T.

HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG‘IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 428
Ergasheva Aziza

NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O‘ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI 436
Tohirov Jahongir Muzaffar o‘g‘li

WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN’S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS 445
Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee

O‘ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA’MINLASH YO‘LLARI 454
Sattarov Abdusamat Umirqulovich

TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 459
Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO‘LLARI 464
Hamroyev Sherzod Axtamovich

SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI 471
Hasanov Sh. Sh.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА 482
Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи

TEMIR YO‘L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 488
Orifova Ximoyat Shovkat qizi

O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO‘LLARI 494
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna

O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH 503
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna

MINTAQAVIY IQTISODIY O‘SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA 509
Sattorov Sanjar Abdumurodovich

XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA’SIRI: O‘ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O‘RTA BIZNES MISOLIDA 518
Yuldashov Aziz

RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 522
Boboyev L. Kadrxo‘ja Djuraxodjayevich

XODIMLARNI O‘QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO‘NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA) 528
Sattorov Ramziddin Shovxiddin o‘g‘li

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 533
Yangiboyev Sardor Ernazar o‘g‘li

O‘ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQARISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO‘LLASHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI 542
Nabiyeva Nilufar Olim qizi

МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ 548
Тен Марина Владимировна

РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 555
Каюмова Гузел Иброхимхановна

QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 562
Yahyoyev To‘lqin Ismatulla o‘g‘li

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEXANIZMLARI 566
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi

QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 572
Toshimov Azizbek Hakimovich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 576
Muradova Dildora Abdusalimovna

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI 581
Norova Nozima Nabiyevna

ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ 588
Алиева С.С.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o‘g‘li

HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI 599
Azimova Maxfuza Rashidovna

ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 604
Пирназаров Шоназар Махтовович

RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O‘ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI 608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o‘g‘li, Saydullayev Azamat Jo‘raqul o‘g‘li

SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH 615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich

O‘ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O‘TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 620
Hayitov Jamshid Xolboyevich

LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI 625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich

LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI 629
Utemuratov Sadik Muratovich

IQLIM O‘ZGARISHI VA RESURSLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH 633
Rasulova Nigora Yusupovna

ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД 637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович

ADAM SMIT IQTISODIY G‘OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI 641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 646
Baytanov O‘ralboy Miraqul o‘g‘li

SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY 651
M. Sh. Rakhimova

SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEXANIZMLAR VA O‘ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR 655
To‘qumbetov Og‘abek Shavkat o‘g‘li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O‘RNI VA AHAMIYATI 661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS 666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich

AHOLINI UY-JOY BILAN TA’MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI 674
Xannarov Komiljon Karimovich

INVESTITSIYA KO‘CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА 687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD 694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi

SUG‘ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 699
Elomonov Ro‘zimurod Doniyor o‘g‘li, Abdug‘aniyev Otabek Allajonovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ 704
Р. И. Хакимов

TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR 713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna

O‘ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI 718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich

BANKLARNING IJTIMOIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI 722
Berdiyev Akram O‘ktamovich

CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI 728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich

AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI 735
Atayev Jaxongir Erkinovich

KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG‘LIQ MOLIYAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI 740
Mehriyev Sobit Sayim o‘g‘li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich

GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN 746
Susanna S. Alieva

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI 753
Marupov Qobil Komilovich

МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ 758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG‘BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.

AKSIZ SOLIG‘INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O‘RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI 769
Nazarova Rushana Ravshan qizi

MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA 774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich

HUDUDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO‘RSATKICHLARNING KO‘P O‘LCHOVLI TAHLILI 781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ 788
Артикова Шохида Ильясовна

“YASHIL” TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI 793
Rasulova Nigora Nematovna

MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO‘NALISHLARI 799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 802
Aminova Shaxnoza Aziz qizi

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI 807
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA’SIRI 811
Murodova E’zoza Maqsud qizi

QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI TA’MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEXANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQISH 816
Umarov Bobur Murtazoyevich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA’MINLASH 822
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich

AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI 829
Boltayev Nurali Shiramatovich

MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG‘LIQ IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR 838
Suyunov R. G‘.

ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ 844
Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна

BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI 849
Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o‘g‘li, Erkinxojiyev Ismoiljon

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINING ZAMONOVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI 853
Ernazarov Gulam Bekbaevich

SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI 860
Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o‘g‘li

ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ 867
Урунова Мафтуна Гайратовна

АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ 871
Некова Фатима Борисовна

MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 876
Abdinazarov Xusan Shaymanovich

TEMIR YO‘L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILIY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH 882
Kayumov Z.O.

O‘ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA’SIRI MEXANIZMI 887
Matrizayev Zafar Gulimboy o‘g‘li, Viqorjon Bahriddinov Akbar o‘g‘li

MEHNAT BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O‘RNI 892
Soatmo‘minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna

RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI 897
Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o‘g‘li

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ 901
Мирзаев Кулмамат Джанзакович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI 906
Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi

DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 911
Uktamov Sarvar Atxam o'g'li

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ 915
Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачиловна

SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQARISH SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI 921
O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li

SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 926
Sherov Sanjar Radjabovich

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 932
Umurov Jasurbek Jamil o'g'li

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 936
Raxmonov Abduxalil Rasulovich

INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI 940
Maxkamova Kamola

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA) 944
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich

UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHIНИНГ O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 950
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li

TIKUV-TRIKOTAJ MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KICHIK KORXONALARNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI 956
Abduhamidov Abdurahmon Abdulatif o'g'li

O'ZBEKISTONDA 2026–2030-YILLARGA MO'LJALLANGAN SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 963
Ismailov Timur Atabayevich

SAVDO LIBERALIZATSIYASINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TARKIBIGA TA'SIRI 969
Sardorjon Maxmudov Sobirjon ug'li

MAHALLIY BUDJETLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINING UY XO'JALIKLARI FAROVONLIGI VA HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH 977
Safarmurodova Marjona To'raqulovna, Ollokulova Feruza Mansurovna

FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE OIL AND GAS SECTOR 982
Ergashev Muhibbek Aslamovich

O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA FIN TECH KOMPANIYALARI VA BANKLAR HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI 988
Rajabova Umida Umurzoqovna

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ПРЕФЕРЕНЦИЙ И ЛЬГОТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ) 995
Отамуродова Дилдора Абдукримовна

THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MARKETING: RESHAPING GLOBAL MARKET ENTRY STRATEGIES AND CONSUMER ENGAGEMENT 1001
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Ne'matullyev Bekmirzo Bozorboy o'g'li, Abdusalomov Samandar Azizbek o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TARIXIY-MADANIY TURIZM XIZMATLARINI MINTAQADA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH 1010
Erkayeva Barno Abduraximovna

GLOBAL IQTISODIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MENEJMENT YONDASHUVLARINING ROLI: O'ZBEKISTON MISOLIDA 1015
Mahmudova Madinaxon Jumaboy qizi

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ УКРЕПЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ 1020
Т. И. Бобакулов, Г. Ч. Джавлиев

ECOTOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL AND THE ROLE OF GUIDES IN REGIONAL TOURISM GROWTH: EVIDENCE FROM THE NAVOI REGION OF UZBEKISTAN 1024
Axmadova Iroda Muzaffar kizi

DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND ITS PRIORITY DIRECTIONS 1030
Ollokulova Feruza Mansurovna, Guzal Abdimurodova Panjiyevna

KORRELYATSION - REGRESSION TAHLILNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA QO'LLANILISHI AHAMIYATI 1035
Butanova Dilnoza Rustamovna

MADANIYATLARARO YETAKCHILIK VA LINGVOMADANIY KOMPETENTSIYA BOSHQARUV ISHI SIFATIDA 1042
Rahimova Gulnoza

SANOAT KORXONALARINI YANGI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYA BILAN TA'MINLASH JARAYONLARINING HOZIRGI ZAMON HOLATI 1052
Akbarova Maloxat Atabekovna

UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA INNOVATSION RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH 1056
Abdukadirova Nilufar Abdaxatovna

FARG'ONA VILOYATIDA INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH BARQAROR IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA 1062
Qo'chqarov Yunusali Sobirjonovich

O'ZBEKISTONDA "YASHIL KREDITLASH" TIZIMI: NAZARIYA VA AMALIYOT 1069
Erkinov Farrux Rustam o'g'li

AKSIZ SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGI TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 1075
Nazarova Rushana Ravshan qizi

MOL-MULK SOLIG'I TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING MOLIYAVIY ASOSLARI 1080
Qodirov Hasan Do'stqobilovich

AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IQTISODIY JARAYONLARNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI 1084
Matyoqubov Yo'ldoshboy Ergashboy o'g'li

YASHIRIN IQTISODIYOTNI SOLIQ VOSITASI ORQALI QISQARTIRISHDA HUKUMATNING ROLI 1089
Pirnafasov Sarvar Bardibayevich

HUDUDNING TURIST JOZIBADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY TAMOYILLARI 1093
Q.A. Musaxanov

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH 1098
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 1103
Ulashev Xubbim

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA OBODONLASHTIRISH XIZMATLARINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI 1107
Hayitov Jamshid Xolvoyevich, Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi

INVESTITSIYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH OMILLARI 1112
Abdurasulov Sardor To'lqin o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO‘LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI 1119
Adilova Zohida Ikromjonovna

HUDUDIY IQTISODIY O‘SISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL OMILLARI VA SAMARADORLIGI 1124
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o‘g‘li, Sadibekova Bibisara Djapparovna

SANOAT TARMOQLARIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH STRATEGIYALARI 1130
Yaxyayeva Inobat Karimovna

KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH 1136
Abdullayeva Shaxnoza Esonovna

EKOTURIZMNING O‘ZBEKISTON TURIZM BOZORIDAGI RIVOJLANISH SALOHIYATI 1141
Muxtarov Botir Abdusattarovich

ISHSIZ VA BAND BO‘LMAGAN FUQAROLARNING BANDLIGINI TA’MINLASH VA MEXANIZMLARI 1145
Olimov Bekzod Nariman o‘g‘li

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA HUDUDIY RIVOJLANISH VA INVESTITSIYA SIYOSATINING AHAMIYATI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 1149
Kurbanov Aybek Turabayevich

RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA DAROMADLAR TENGSIZLIGINING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI 1154
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Abdunazarova Shahnoza Norqo‘chqor qizi

RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA DAROMADLAR TENGSIZLIGINING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI

Toshaliyeva Saodat Toxirovna
Termiz davlat universiteti
“Iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, (DSc)

Abdunazarova Shahnoza Norqo‘chqor qizi
Termiz davlat universitetining 2-kurs tayanch doktoranti

Annotatsiya. Rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotiga ega mamlakatlar odatda daromadlar taqsimotidagi sezilarli nomutanosibliklar bilan tavsiflanadi. Mazkur mamlakatlarda iqtisodiy o‘sish sur’atlari nisbatan yuqori bo‘lishiga qaramay, boylikning taqsimlanishi o‘ta notekis xarakterga ega. Xususan, kapitalning asosiy qismi yuqori daromadli qatlam qo‘lida jamlangan bo‘lib, kam ta’minlangan aholi guruhlarining daromadlari sekin sur’atlarda o‘smoqda. Ayniqsa, shahar va qishloq hududlari o‘rtasidagi tafovut keskin namoyon bo‘lib, shahar joylarida daromad darajasining yuqoriligi qishloq aholisining iqtisodiy imkoniyatlarini cheklamoqda.

Globallashuv va texnologik taraqqiyot iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi muhim omillar sifatida namoyon bo‘lsa-da, ularning ijobiy samarasi asosan yuqori daromadli va yuqori malakali ishchi kuchi o‘rtasida jamlanmoqda. Natijada malakaviy tafovut kuchayib, past malakali ishchi kuchi daromadlarining o‘sish sur’atlari sekinlashmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy himoya tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi jamiyatdagi daromadlar tafovutini yanada chuqurlashtirmoqda.

Xalqaro tashkilotlar, xususan, Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi va Jahon banki tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, daromadlarni qayta taqsimlashning samarali mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ta’minot sohalariga yo‘naltirilgan investitsiyalarni oshirish daromadlar tengsizligining salbiy oqibatlarini yumshatish hamda inklyuziv iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, daromadlar tengsizligini kamaytirish muammosini hal etish rivojlanayotgan iqtisodiyotlarning uzoq muddatli va barqaror rivojlanishini ta’minlashda strategik ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: daromadlar tengsizligi, iqtisodiy o‘sish, rivojlanayotgan iqtisodiyotlar, inklyuziv rivojlanish, qayta taqsimlash siyosati, ijtimoiy himoya.

Abstract. Emerging market economies are generally characterized by significant disparities in income distribution. Although these countries often experience relatively high economic growth rates, the distribution of wealth remains highly uneven. In particular, a substantial share of capital is concentrated in the hands of high-income groups, while the incomes of low-income populations grow at a slower pace. The disparity between urban and rural areas is especially pronounced, where higher income levels in urban regions significantly constrain the economic opportunities of rural populations.

While globalization and technological progress act as important drivers of economic growth, their benefits are predominantly concentrated among high-income and highly skilled labor groups. As a result, skill-based disparities are widening, and income growth among low-skilled workers is slowing. At the same time, the insufficient development of social protection systems further deepens income inequality within society.

Studies by international organizations, particularly the International Monetary Fund and the World Bank, indicate that the implementation of effective redistribution mechanisms is of crucial importance. In particular, increasing investment in education, healthcare, and social protection systems helps mitigate the adverse effects of income inequality and promotes inclusive economic growth. In conclusion, addressing income inequality is of strategic importance for ensuring long-term and sustainable development in emerging economies.

Key words: income inequality, economic growth, emerging economies, inclusive development, redistribution policy, social protection.

Аннотация. Страны с формирующейся рыночной экономикой, как правило, характеризуются значительными диспропорциями в распределении доходов. Несмотря на относительно высокие темпы экономического роста в данных странах, распределение богатства остается крайне неравномерным. В частности, значительная часть капитала сосредоточена у высокодоходных групп населения, тогда как доходы низкодоходных слоев растут более медленными темпами. Особенно ярко выражено различие между городскими и сельскими территориями, где более высокий уровень доходов в городах существенно ограничивает экономические возможности сельского населения.

Хотя глобализация и технологический прогресс выступают важными факторами экономического роста, их положительные эффекты в основном концентрируются среди высокодоходных и высококвалифицированных работников. В результате усиливается разрыв в квалификациях, а темпы роста доходов низкоквалифицированной рабочей силы замедляются. Одновременно недостаточное развитие систем социальной защиты еще больше углубляет неравенство доходов в обществе.

Исследования международных организаций, в частности Международного валютного фонда и Всемирного банка, свидетельствуют о важности внедрения эффективных механизмов перераспределения доходов. В частности, увеличение инвестиций в образование, здравоохранение и систему социальной защиты способствует смягчению негативных последствий неравенства доходов и содействует инклюзивному экономическому росту. В заключение следует отметить, что сокращение неравенства доходов имеет стратегическое значение для обеспечения долгосрочного и устойчивого развития развивающихся экономик.

Ключевые слова: неравенство доходов, экономический рост, развивающиеся экономики, инклюзивное развитие, политика перераспределения, социальная защита.

KIRISH

Globallashuv jarayonlari va texnologik rivojlanishning tezlashuvi sharoitida daromadlar tengsizligi bilan iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik masalasi tobora dolzarb ilmiy yo‘nalishga aylanmoqda. Bu holat, ayniqsa, rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun muhim bo‘lib, ularda daromadlar tengsizligi iqtisodiy tizimga turli yo‘llar orqali ta’sir ko‘rsatadi. Daromadlar tengsizligi faqatgina ijtimoiy adolatsizlikning ko‘rinishi emas, balki u iste’mol darajasi, investitsiya jarayonlari hamda mehnat unumdorligining o‘sishiga ta’sir etuvchi muhim iqtisodiy omil sifatida ham namoyon bo‘ladi. Avvalo, daromadlar tengsizligining iqtisodiy o‘sishga salbiy ta’siri ayniqsa rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlariga xos bo‘lib, u yerda bu holat yanada keskinroq namoyon bo‘ladi. Past daromadli qatlamlar uchun ta’lim olish va kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarining yetarli emasligi inson kapitali to‘planishini cheklaydi, natijada esa bu omil uzoq muddatda iqtisodiy rivojlanish sur’atlariga salbiy ta’sir ko‘rsatadi [1]. Shuningdek, daromadlar tengsizligining ortishi jamiyatdagi ijtimoiy beqarorlikni kuchaytirib, boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovutni yanada chuqurlashtiradi. Bunday jarayon siyosiy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatadi va natijada iqtisodiy rivojlanish sur’atlarini susaytiradi [2]. Bundan tashqari, ayrim tadqiqotlar daromadlar tengsizligi tug‘ilish darajasining ortishi bilan ham bog‘liq ekanligini ko‘rsatadi. Tug‘ilishning yuqori bo‘lishi past daromadli oilalarning iqtisodiy yukini oshiradi va aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan kapital jamg‘arilish jarayonini zaiflashtirgan holda, uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin [3].

Biroq, muayyan sharoitlarda daromadlar tengsizligining o‘rtacha darajasi iqtisodiy faollik va dinamikani kuchaytirishi mumkin. Daromadlar tengsizligi shaxslar hamda korxonalarni iqtisodiyotda faolroq ishtirok etishga va boylik to‘plashga undovchi rag‘bat sifatida xizmat qilib, ishlab chiqarish investitsiyalarining ortishiga olib keladi. Ayniqsa, yuqori daromadga ega guruhlar odatda yuqori foyda keltiruvchi loyihalarga sarmoya kiritishga ko‘proq tayyor bo‘lib, bu iqtisodiyotga qo‘shimcha kapital oqimini ta’minlaydi [4]. Bunday investitsiyalar natijasida shakllanadigan kapital jamg‘arilishi ayrim tarmoqlarda, jumladan, infratuzilmani rivojlantirish, ko‘chmas mulk sohasi hamda yuqori talabga ega yo‘nalishlarda iqtisodiy o‘sishni jadallashtirishi mumkin [1].

Shunga qaramasdan, daromadlar tengsizligining salbiy ta’siri hanuz muhim darajada saqlanib qoladi. Yuqori daromadli qatlamning nisbatan kamligi va aholining katta qismining past daromadli guruhlarda jamlanishi umumiy iste’mol talabining yetarli darajada shakllanmasligiga sabab bo‘lib, bu holat iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini cheklashi mumkin [2]. Shu bilan birga, daromadlar tengsizligi ijtimoiy to‘siqlarning yuzaga kelishiga, jamiyatdagi birdamlikning zaiflashishiga hamda ijtimoiy beqarorlikning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, kapital jamg‘arilishi, ishchi kuchi o‘sishi, davlat xarajatlari va iste’mol kabi omillar iqtisodiy o‘sishga to‘g‘ridan-to‘g‘ri va nisbatan kuchli ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [4].

Umuman olganda, daromadlar tengsizligi rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlarida murakkab va ikki yoqlama xususiyatga ega. O‘rtacha darajadagi tengsizlik investitsiyalar hamda innovatsion faoliyatni rag‘batlantirishi mumkin, biroq haddan tashqari yuqori tengsizlik iste’mol talabining qisqarishiga va jamiyat barqarorligining zaiflashishiga olib keladi. Shu bois, ta’lim, sog‘liqni saqlash hamda ijtimoiy himoya sohalariga investitsiyalarni

kengaytirishga qaratilgan samarali qayta taqsimlash siyosatlari daromadlar tengsizligining salbiy ta’sirini yumshatib, inklyuziv iqtisodiy o‘sishga zamin yaratadi [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Daromadlar tengsizligi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik bo‘yicha ilmiy adabiyotlarda yagona xulosa mavjud emas, biroq so‘nggi yillardagi tadqiqotlar ushbu munosabatning chiziqli emasligi, mamlakatning daromad darajasi, institutlar sifati va qayta taqsimlash siyosatiga bog‘liq holda o‘zgarishini ko‘rsatmoqda. Fawaz, Rahnama va Valcarcel 2014-yilda rivojlanayotgan iqtisodiyotlar misolida tengsizlik-o‘sish aloqasini aniqlashtirib, past va yuqori daromadli rivojlanayotgan mamlakatlar o‘rtasida mazkur bog‘liqlik bir xil emasligini asoslaydi. Ularning yondashuvi adabiyotdagi qarama-qarshi natijalar ko‘pincha bir xil chiziqli modeldan foydalanish oqibati ekanini ko‘rsatadi. Shu jihatdan, ushbu tadqiqot tengsizlikni iqtisodiy o‘sishga avtomatik ravishda salbiy yoki ijobiy ta’sir qiluvchi omil sifatida emas, balki muayyan makroiqtisodiy sharoitlarda turlicha ishlovchi ko‘p omilli hodisa sifatida talqin qilish zarurligini ilgari suradi.

Bu nuqtayi nazar Chengfang Shen va Xindong Zhao tomonidan 2023-yilda yanada chuqurlashtirilgan. Ular dinamik panel threshold model asosida daromadlar tengsizligining iqtisodiy o‘sishga ta’siri mamlakatning daromad darajasiga qarab keskin farqlanishini ko‘rsatadi. Tadqiqotga ko‘ra, umumiy modelda tengsizlik o‘sishni cheklovchi omil sifatida namoyon bo‘ladi, biroq ayrim nazorat omillari kiritilganda bu ta’sirning kuchi o‘zgaradi. Eng muhimi, past daromad bosqichida tengsizlik iqtisodiy o‘sishni asosan inson kapitali, siyosiy barqarorlik va demografik omillar orqali susaytiradi. Bu esa rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda tengsizlik masalasini faqat daromad taqsimoti muammosi sifatida emas, balki o‘sishning institutsional va ijtimoiy poydevoriga ta’sir etuvchi strukturaviy omil sifatida ko‘rish kerakligini anglatadi.

Rivojlanayotgan mamlakatlar kesimida institutsional omillarning roli Chia, Law, Trinugroho, Wiwoho, Damayanti va Sergi tomonidan 2022-yilda e’lon qilingan tadqiqotda alohida ochib berilgan. Mualliflar 68 ta rivojlanayotgan mamlakat bo‘yicha PVAR modeli asosida shaffoflik, moliyaviy rivojlanish, daromadlar tengsizligi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi dinamik bog‘liqliklarni tahlil qiladi. Ularning xulosalari shuni ko‘rsatadiki, tengsizlik va o‘sish munosabatini institutlardan ajratib bo‘lmaydi; aksincha, davlat boshqaruvi sifati, axborot shaffofligi va moliyaviy tizimning rivojlanganlik darajasi ushbu aloqaning yo‘nalishi hamda kuchini sezilarli darajada belgilaydi. Bu yondashuv rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda inkluziv o‘sishga erishish uchun faqat qayta taqsimlash emas, balki sifatli boshqaruv institutlari ham zarurligini asoslaydi.

Saleem, Farooq va Aurmaghan 2021-yildagi tadqiqotida rivojlanayotgan mamlakatlarda qashshoqlik va daromadlar tengsizligi iqtisodiy o‘sishga salbiy ta’sir ko‘rsatishini qayd etadi. Ular kapital shakllanishi, mehnat resurslari va davlat xarajatlari o‘sishni rag‘batlantirishi mumkinligini ko‘rsatgan holda, aynan tengsizlik va qashshoqlikning yuqori darajasi o‘sishning barqarorligini susaytirishini ta’kidlaydi. Ushbu yondashuv daromadlar tengsizligi muammosini alohida emas, balki kambag‘allik, bandlik va investitsion muhit bilan o‘zaro bog‘liq tizimli hodisa sifatida ko‘rib chiqadi. Shuning uchun rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda tengsizlikni kamaytirish siyosati o‘sishga qarshi emas, aksincha, uning sifatini yaxshilovchi omil sifatida qaralishi mumkin.

Thomas Pikettyning kapital jamg‘arilishi va boylik konsentratsiyasi haqidagi nazariy qarashlari bu yo‘nalishdagi tadqiqotlar uchun muhim nazariy asos yaratadi. Uning “Capital in the Twenty-First Century” asarida iqtisodiy o‘sish sur’ati kapital rentabelligidan past bo‘lgan sharoitda boylikning jamlanishi kuchayishi va bu uzoq muddatli tengsizlikni chuqurlashtirishi ta’kidlanadi. Mazkur konsepsiya rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun ham dolzarb bo‘lib, ayniqsa kapital bozorlari yetarlicha inklyuziv bo‘lmagan, mulk va aktivlarga egalik tor qatlamlarda to‘plangan jamiyatlarda iqtisodiy o‘sish natijalari keng aholi qatlamlariga teng taqsimlanmasligini tushuntiradi. Pikettyning yondashuvi tengsizlikni bozorning tasodifiy natijasi emas, balki kapitalizmning institutsional dinamikasi bilan bog‘liq barqaror tendensiya sifatida talqin qiladi.

Ostry, Berg va Tsangarides tomonidan 2014-yilda tayyorlangan IMF tadqiqoti adabiyotlarda juda muhim burilish yasagan ishlardan biridir. Ular yuqori tengsizlik nafaqat o‘sish sur’atiga, balki o‘sish davrining davomiyligiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. Ayniqsa, ushbu manbada qayta taqsimlash siyosatining o‘zi odatda o‘sishga zarar yetkazmaydi, degan xulosa ilgari suriladi. Bu natija uzoq vaqt davomida hukm surgan “tenglik va samaradorlik o‘rtasida muqarrar ziddiyat bor” degan qarashni qayta ko‘rib chiqishga asos bo‘lgan. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun bu xulosa ayniqsa muhim, chunki unda ijtimoiy siyosat va iqtisodiy o‘sish bir-biriga zid emasligi, aksincha, maqsadli qayta taqsimlash va inson kapitaliga investitsiyalar inkluziv o‘sishning sharti bo‘lishi mumkinligi ko‘rsatiladi.

Blotevogel, Imamoglu, Moriyama va Sarr 2022-yilda daromadlar tengsizligini o‘lchash usullarining o‘zi tadqiqot natijalariga sezilarli ta’sir qilishini ko‘rsatadi. Ular turli ko‘rsatkichlar, jumladan Gini koeffitsiyenti va yuqori daromad ulushlari asosida olib borilgan tahlillar bir xil xulosa bermasligini aniqlagan. Bu holat metodologik nuqtayi nazardan juda muhim, chunki rivojlanayotgan iqtisodiyotlar bo‘yicha tadqiqotlarda ishlatiladigan ma’lumotlar sifati va ko‘rsatkich tanlovi xulosalarning mazmunini o‘zgartirib yuborishi mumkin.

Demak, daromadlar tengsizligining iqtisodiy o‘sishga ta’sirini baholashda faqat bitta indikatorga tayanish yetarli emas; bir nechta o‘lchovlar va uzatish kanallarini birgalikda ko‘rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Jahon banki va Xalqaro valyuta fondining 2015/2016-yillardagi Global Monitoring Report hisobotida demografik o‘zgarishlar, inson kapitali, bandlik va inklyuziv rivojlanish o‘rtasidagi bog‘liqlik ko‘rsatib beriladi. Ushbu hisobot daromadlar tengsizligi muammosini alohida iqtisodiy ko‘rsatkich sifatida emas, balki demografik bosim, mehnat bozori sifati va ijtimoiy imkoniyatlardan foydalanish darajasi bilan uzviy bog‘liq jarayon sifatida talqin qiladi. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda yosh aholi ulushining yuqoriligi bir tomondan iqtisodiy o‘sish salohiyatini oshirsa, ikkinchi tomondan tengsizlik kuchli bo‘lsa, bu imkoniyatlar to‘liq ro‘yobga chiqmasligi mumkin. Shu sababli hisobot inkluziv institutlar, ta’lim va sog‘liqni saqlash tizimiga investitsiyalar hamda demografik dividenddan oqilona foydalanish zarurligini ta’kidlaydi.

OECDning 2025-yildagi “Government at a Glance” nashri bevosita tengsizlik-o‘sish modelini qurmasa-da, davlat boshqaruvi sifati, ishonch, xizmatlar samaradorligi va davlat institutlarining natijadorligi kabi omillarning iqtisodiy farovonlik bilan bog‘liqligini ko‘rsatadigan muhim institutsional asosni beradi. Daromadlar tengsizligi yuqori bo‘lgan rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda davlat boshqaruvining sifati past bo‘lsa, qayta taqsimlash, inson kapitalini rivojlantirish va ijtimoiy mobillikni kuchaytirish siyosatlari samarasizlashadi. Shu ma’noda, OECD materiali tengsizlikning iqtisodiy o‘sishga ta’sirini tushunishda boshqaruv sifati va davlat salohiyati masalasini e’tibordan chetda qoldirib bo‘lmasligini ko‘rsatadi.

Shu-Chen Changning 2015-yildagi tadqiqoti to‘g‘ridan-to‘g‘ri daromadlar tengsizligi haqida bo‘lmasa-da, u moliyaviy rivojlanish va daromad darajasining iqtisodiy jarayonlarga ta’sirini threshold regression orqali baholaydi. Mazkur ish ushbu mavzu uchun metodologik ahamiyatga ega, chunki u iqtisodiy omillar ta’siri ko‘pincha chiziqli emasligini va turli daraja yoki bosqichlarda o‘zgarishini ko‘rsatadi. Bu yondashuv tengsizlik va o‘sish munosabatini o‘rganishda ham qo‘l keladi: rivojlanayotgan mamlakatlarda tengsizlikning salbiy yoki ijobiy ta’siri ko‘p hollarda mamlakatning institutsional rivojlanishi, moliyaviy chuqurlashuvi va daromad bosqichiga bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Umuman olganda, ko‘rib chiqilgan adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda daromadlar tengsizligi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik oddiy va bir yo‘nalishli emas. Tadqiqotlarning bir qismi tengsizlikni kapital jamg‘arilishi va investitsiya uchun rag‘bat sifatida ko‘rsa, boshqa bir qismi uni inson kapitalining pasayishi, siyosiy beqarorlik, ijtimoiy ishonchning yemirilishi va kambag‘allikning chuqurlashuvi orqali o‘sishni cheklovchi omil sifatida izohlaydi. Eng asosli xulosa shuki, daromadlar tengsizligining iqtisodiy o‘sishga ta’siri mamlakatning daromad darajasi, institutsional sifati, shaffoflik, qayta taqsimlash siyosati va ishlatilgan metodologik yondashuvga bevosita bog‘liq. Aynan shu jihat mazkur maqolaning ilmiy mantiqiy asosini tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ma’lumotlar Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi va OECD bazalaridan panel ko‘rinishda yig‘ildi. Daromadlar tengsizligi Gini koeffitsiyenti orqali, iqtisodiy o‘sish esa YaIM o‘sish sur’atlari orqali baholandi. Tahlilda panel regressiya, korrelyatsiya va threshold modellari qo‘llanilib, omillar o‘rtasidagi bog‘liqlik hamda ta’sir darajasi aniqlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon bankining hisobotida qayd etilishicha, ko‘plab rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlarida daromadlar tengsizligi yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Ushbu mamlakatlarda iqtisodiy o‘sish nisbatan tez kechayotgan bo‘lsa-da, boylikning taqsimlanishi hanuz notekisligicha qolmoqda. Boy qatlam katta miqdordagi resurslarni o‘zida jamlagan, past daromadli aholining daromadlari esa sekin sur’atlarda oshib bormoqda, bu esa boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovutning asta-sekin kengayishiga olib kelmoqda. Braziliya, Janubiy Afrika va Hindiston kabi davlatlarda boylikning asosiy qismi yuqori daromadli guruhlarda to‘planganligi sababli, oddiy aholining iqtisodiy farovonligida sezilarli yaxshilanishlar cheklangan darajada kuzatilmoqda. Ushbu mamlakatlarda qishloq va shahar hududlari o‘rtasidagi daromadlar farqi ayniqsa yaqqol namoyon bo‘ladi. Xususan, Xitoy va Hindistonda shahar joylarida daromad darajasi qishloq hududlariga qaraganda ancha yuqoriligi bilan ajralib turadi. Urbanizatsiya iqtisodiy o‘sishni tezlashtirib, yangi ish o‘rinlarini yaratgan bo‘lsa-da, u shahar va qishloq o‘rtasidagi daromad tafovutini yanada chuqurlashtirgan. Qishloq aholisi ko‘pincha rivojlanish imkoniyatlaridan chetda qolib, daromadlarini oshirishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu bilan birga, globallashuv jarayonlari va texnologik taraqqiyot ham daromadlar tengsizligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bir tomondan, globallashuv ushbu davlatlarga ko‘proq investitsiyalar va eksport imkoniyatlarini jalb etib, iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlamoqda. Boshqa tomondan esa, globallashuvdan keladigan foydaning katta qismi yuqori daromadli hamda yuqori malakali guruhlar qo‘lida to‘planib, past daromadli va past malakali ishchi kuchi ushbu

imkoniyatlardan yetarli darajada foydalana olmayapti. Shuningdek, texnologik taraqqiyot mehnat bozorida malaka tafovutini yanada kengaytirib, past malakali ishchilarning daromad o‘sish sur’atlarining sekinlashishiga olib kelmoqda.

Ko‘plab rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlarida ijtimoiy himoya tizimlari daromadlar tengsizligining salbiy ta’sirini samarali yumshatish uchun hali yetarli darajada rivojlanmagan. Ijtimoiy nafaqa va qo‘llab-quvvatlash choralarining yetarli emasligi past daromadli guruhlarning ijtimoiy yordam orqali iqtisodiy holatini yaxshilash imkoniyatlarini cheklab, boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi farqni yanada chuqurlashtirmoqda.

Umuman olganda, daromadlar tengsizligi rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlari uchun dolzarb va jiddiy muammo bo‘lib qolmoqda. Ushbu masalani hal etish boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovutni bosqichma-bosqich qisqartirishga qaratilgan siyosiy islohotlar, shahar va qishloq hududlari o‘rtasidagi nomutanosiblikni kamaytirish hamda ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish orqali amalga oshirilishi lozim. Bu chora-tadbirlar rivojlanayotgan iqtisodiyotlarning yanada barqaror va samarali rivojlanishiga zamin yaratadi.

O‘zbekiston iqtisodiyoti so‘nggi yillarda barqaror o‘sish sur’atlarini namoyon etib, o‘rtacha yillik 6 foiz atrofida o‘sish qayd etilmoqda. Shu bilan birga, daromadlar taqsimotidagi tafovut ma’lum darajada saqlanib qolmoqda. Mamlakatimizda daromadlar tengsizligining asosiy ko‘rsatkichi bo‘lgan Jini koeffitsiyenti 2021-yildagi 0,31 darajadan 2025-yil yakuniga kelib 0,279 gacha pasaygan[1].

Mazkur holatni chuqurroq tahlil qilish O‘zbekistonda daromadlar tengsizligining bir qator o‘ziga xos jihatlari mavjudligini ko‘rsatadi. Ular quyidagi asosiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Avvalo, daromadlar o‘sishidagi farqlanish iqtisodiyotdagi turli qatlamlarning rivojlanish sur’atlarini aks ettiradi. 2024–2025-yillarda aholining umumiy daromadlari o‘sishda davom etgan bo‘lib, ushbu o‘sish turli daromad guruhlari o‘rtasida turlicha namoyon bo‘lgan. Xususan, yuqori daromadli qatlamlarda daromadlar tezroq oshgani iqtisodiy faollik va investitsiya imkoniyatlarining kengayganidan dalolat bersa, past daromadli guruhlarda ham barqaror o‘sish kuzatilmoqda. Bu holat iqtisodiyotda bosqichma-bosqich muvozanatli rivojlanish jarayonlari kechayotganini ko‘rsatadi.

Shuningdek, hududlararo farqlanish mamlakat ichidagi iqtisodiy salohiyat va rivojlanish imkoniyatlarining xilma-xilligini ifodalaydi. 2025-yil ma’lumotlariga ko‘ra, Toshkent shahrida jon boshiga to‘g‘ri keladigan daromad 73,9 mln so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, Qoraqalpog‘iston Respublikasida bu ko‘rsatkich 20,6 mln so‘m atrofida bo‘lgan. Bu esa hududlar o‘rtasida qariyb 3,6 barobar farq mavjudligini ko‘rsatadi va hududiy rivojlanishni yanada muvozanatlashtirish uchun keng imkoniyatlar mavjudligini anglatadi.

Sohaviy farqlanish ham iqtisodiyotning tarkibiy o‘zgarishlari bilan bog‘liq muhim omil hisoblanadi. 2025-yil holatiga ko‘ra, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, moliya va bank xizmatlari kabi yuqori qo‘shilgan qiymatli sohalarda ish haqi tez sur’atlarda oshib bormoqda. Bu esa innovatsion va zamonaviy tarmoqlarning rivojlanayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, ta’lim va sog‘liqni saqlash kabi ijtimoiy sohalarda ham bosqichma-bosqich ijobiy o‘zgarishlar kuzatilmoqda va ularning rivojlanishi uchun qo‘shimcha imkoniyatlar shakllanmoqda.

Bundan tashqari, shahar va qishloq hududlari o‘rtasidagi farqlanish iqtisodiy faollikning hududiy taqsimlanishi bilan bog‘liq. Urbanizatsiya jarayonlari davom etishi bilan shahar hududlarida daromadlar va ish imkoniyatlari tezroq o‘smoqda, bu esa yangi ish o‘rinlari yaratish va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, qishloq hududlarini rivojlantirish orqali ushbu tafovutni bosqichma-bosqich kamaytirish imkoniyatlari mavjud. Umuman olganda, mazkur omillar O‘zbekistonda daromadlar tizimining murakkab va ko‘p qirrali xususiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Daromadlar farqlanishi iqtisodiy o‘sishga ko‘p qirrali ta’sir ko‘rsatadi va u rag‘batlantiruvchi omil sifatida ham namoyon bo‘lishi mumkin. Iqtisodiy jihatdan faol qatlamlarda daromadlarning yuqori bo‘lishi investitsiya jarayonlarini jadallashtiradi hamda yangi biznes va innovatsiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Iqtisodchi Pikettyning asariga ko‘ra, daromadlarning jamlanishi investitsiya imkoniyatlarini kengaytirib, kapital aylanishini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi [5]. Bu holat iqtisodiyotda moliyaviy resurslarning samarali yo‘naltirilishiga, yangi loyihalarning amalga oshirilishiga hamda umumiy iqtisodiy faollikning oshishiga xizmat qiladi. Bundan tashqari, daromadlar tizimidagi farqlanish jamiyatda iqtisodiy rag‘batni kuchaytirib, insonlarni yanada faol ishlashga, bilim va ko‘nikmalarini oshirishga undaydi hamda uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Yana bir salbiy ta’siri shundan iboratki, yuqori daromadlar tengsizligi inson kapitalining cheklanishiga olib keladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovutning kengayishi ta’lim va kasbiy tayyorgarlik imkoniyatlaridan teng bo‘lmagan foydalanishga sabab bo‘lib, past daromadli guruhlarning o‘z malakasini oshirish va ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini cheklaydi, shuningdek, avlodlararo kambag‘allikning shakllanishiga olib kelishi mumkin. Yaxshi ta’limga ega bo‘lmagan ishchi kuchi odatda mehnat bozoriga past ish haqi to‘lanadigan va past malakali ish o‘rinlariga kiradi, bu esa ularning

1 O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo‘mitasi ma’lumotlari. https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/living-standards-2.

iqtisodiyotga innovatsion turtki bera olish imkoniyatini cheklab, boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovutni yanada kuchaytiradi. Shu tariqa, yuqori daromadlar tengsizligi nafaqat iste’mol hajmini kamaytiradi, balki inson kapitali shakllanishiga to‘sqinlik qilish orqali iqtisodiy o‘sishni ham cheklaydi. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi tadqiqotlariga ko‘ra, inson kapitalining bunday yo‘qotilishi mamlakatning iqtisodiy salohiyatiga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatishi mumkin, ayniqsa rivojlanish bosqichidagi iqtisodiyot sharoitida mehnat sifatiga bo‘lgan talab tez sur’atlarda ortib bormoqda.

Shu bilan birga, daromadlar tengsizligi tug‘ilish darajasining ortishiga ham ta’sir ko‘rsatadi, ayniqsa past daromadli guruhlar orasida. Tug‘ilishning yuqori darajasi oilalar zimmasidagi iqtisodiy yukni oshirib, ularning iste’mol imkoniyatlari va investitsiya salohiyatini cheklaydi. Past daromadli oilalarda ulg‘ayayotgan bolalar ko‘pincha ta’lim resurslaridan yetarli darajada foydalana olmaydi, bu esa yangi avlodning kambag‘allikdan chiqish imkoniyatlarini kamaytiradi hamda iqtisodiy faollikka salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, tug‘ilish darajasining yuqoriligi demografik nomutanosibliklarga olib kelishi mumkin, ayniqsa iqtisodiy rivojlanish darajasi tez o‘sib borayotgan aholi ehtiyojlarini to‘liq qondirishga yetarli bo‘lmagan sharoitda. Natijada resurslar tanqisligi va turmush darajasining pasayishi kabi muammolar yuzaga keladi. Ushbu omillarning yig‘indisi past daromadli qatlamlarning iqtisodiy rivojlanishga qo‘shadigan hissasini cheklab, umumiy iqtisodiy o‘sishga to‘sqinlik qiladi.

Boshqa tomondan, daromadlar tengsizligining o‘rtacha darajasi ma’lum ijobiy ta’sirlarga ham ega bo‘lishi mumkin. Daromadlar o‘rtasidagi farq ayrim hollarda insonlarni ko‘proq daromad topishga intilishga, tadbirkorlik va innovatsion faoliyat bilan shug‘ullanishga undaydi, bu esa iqtisodiy o‘sishga xizmat qiladi. Masalan, o‘rtacha darajadagi tengsizlik sharoitida daromad farqi odamlarni mehnat qilish, bilim va ko‘nikmalarini oshirish hamda yangilik yaratish orqali yuqori daromadga erishishga rag‘batlantiradi. Bu esa iqtisodiyotda faollik va dinamikaning ortishiga olib keladi. Iqtisodiy adabiyotlarda bu holat “rag‘batlantiruvchi ta’sir” sifatida qaralib, u insonlarning iqtisodiy faoliyatda faolroq ishtirok etishiga yordam beradi, natijada bozor samaradorligi oshadi va resurslar yanada oqilona taqsimlanadi. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi tadqiqotlariga ko‘ra, o‘rtacha darajadagi tengsizlik bozor iqtisodiyoti sharoitida rag‘batlantiruvchi omil sifatida namoyon bo‘lib, innovatsion fikrlovchi va tavakkal qilishga tayyor shaxslarni yanada samarali ishlashga undaydi hamda ularga yuqori daromad olish imkonini yaratadi.

Biroq, Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi tadqiqotlari shuni ham ko‘rsatadiki, daromadlar tengsizligi yuqori darajaga yetganda ushbu rag‘batlantiruvchi ta’sir yo‘qoladi. Haddan tashqari tengsizlik iqtisodiy o‘sishni sekinlashtirishi mumkin. Shuningdek, Xalqaro Valyuta Jamg‘armasining boshqa tadqiqotlariga ko‘ra, ortiqcha daromadlar tafovuti past daromadli qatlamlarda iqtisodiy tizimga nisbatan ishonchning pasayishiga olib kelib, ijtimoiy norozilik va siyosiy beqarorlikni keltirib chiqarishi mumkin. Bu holat ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda yaqqol namoyon bo‘ladi [6].

Blotevogel va hammualliflarining fikriga ko‘ra, daromadlar tengsizligining salbiy oqibatlarini oqilona qayta taqsimlash siyosati orqali, iqtisodiy o‘sishni cheklamagan holda yumshatish mumkin [7]. Xususan, davlat tomonidan ta’lim, sog‘liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlarga yo‘naltirilgan investitsiyalarni oshirish past daromadli guruhlarning turmush sharoitini yaxshilashga va ularning iqtisodiy faoliyatda faolroq ishtirok etishiga yordam beradi. Bunday siyosat nafaqat ularning xarid qobiliyatini oshiradi, balki jamiyat barqarorligi va inklyuzivligini mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Hukumat ta’lim, sog‘liqni saqlash va boshqa davlat xizmatlariga ko‘proq mablag‘ ajratish orqali kam daromadli aholining hayot sharoitini yaxshilashi mumkin. Bu ularning iqtisodiy faoliyatda ishtirokini oshiradi. Natijada kam daromadli guruhlarning xarid qilish imkoniyati ortadi, jamiyat esa yanada barqaror va adolatli bo‘ladi.

Ta’limga ko‘proq sarmoya kiritish daromadlar tengsizligini kamaytirishning eng muhim yo‘llaridan biridir. Ta’lim kam daromadli aholining bilim va malakasini oshiradi, bu esa ularga yaxshi ish topish va yuqori daromad olish imkonini beradi. Shu orqali kambag‘allikning avloddan avlodga o‘tishi kamayadi. Sifatli ta’lim va teng ish imkoniyatlari jamiyatda adolatli va inklyuziv iqtisodiy o‘sishni ta’minlaydi. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi tadqiqotlariga ko‘ra, daromadlarni qayta taqsimlash siyosatlari ijtimoiy tenglikni oshiradi va iqtisodiy islohotlarga bo‘lgan ishonchni kuchaytiradi. Shuningdek, bu siyosatlar haddan tashqari tengsizlik sababli yuzaga keladigan ijtimoiy ziddiyatlarni kamaytiradi. Ayniqsa, ta’lim, sog‘liqni saqlash va bandlik sohalarida kam daromadli guruhlarni qo‘llab-quvvatlash iqtisodiy rivojlanishga bo‘lgan qarshilikni kamaytiradi. Jahon banki hisobotiga ko‘ra, daromadlar tengsizligi jamiyatdagi o‘zaro ishonchni kamaytiradi va siyosiy barqarorlikni zaiflashtiradi. Natijada mamlakatda noaniqlik va beqarorlik kuchayishi mumkin [8]. Daromadlar tengsizligi jamiyatlarni beqarorlashtirishi mumkin, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda. Ijtimoiy ishonchning pasayishi iqtisodiy islohotlarning amalga oshishini qiyinlashtiradi va iqtisodiy rivojlanishni sekinlashtiradi. Bundan tashqari, tengsizlik siyosiy noaniqlikni kuchaytiradi. Bu esa xorijiy investorlarning ishonchini kamaytirib, iqtisodiy o‘sishga salbiy ta’sir qiladi.

Globallashuv va texnologik rivojlanish sharoitida daromadlar tengsizligi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim muammoga aylangan. Globallashuv iqtisodiy o‘sishni tezlashtirgan bo‘lsa-da, uning foydasi asosan yuqori daromadli va yuqori malakali guruhlarga to‘plangan, bu esa tengsizlikni kuchaytirgan. Shu sababli

daromadlarni oqilona qayta taqsimlash siyosati juda muhim. Rivojlanayotgan mamlakatlar ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlarini rivojlantirishi kerak. Boy va kambag'al o'rtasidagi farqni kamaytirish hamda davlat investitsiyalarini infratuzilma va xizmatlarga oshirish iqtisodiy samaradorlikni yaxshilaydi, bozor talabini kuchaytiradi va barqaror iqtisodiy o'sishga yordam beradi. Umuman olganda, daromadlar tengsizligini kamaytirish rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiy barqarorligi uchun juda muhim. Oqilona qayta taqsimlash siyosatlari orqali kam daromadli guruhlar uchun ta'lim, sog'liqni saqlash va ish imkoniyatlarini yaxshilash mumkin. Bu tengsizlikning salbiy ta'sirini kamaytiradi hamda iste'mol va bozor faolligini oshiradi.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va Jahon banki tadqiqotlariga ko'ra, mo'tadil qayta taqsimlash iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qilmaydi, aksincha ijtimoiy barqarorlikni va iqtisodiy inklyuzivlikni kuchaytiradi. Shuning uchun davlatlar iqtisodiy siyosatda tengsizlikning ijobiy va salbiy tomonlarini muvozanatlashtirib, adolat va samaradorlik o'rtasida to'g'ri balans topishi kerak. Bu uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sish uchun muhim asos bo'ladi.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) hisobotlarida qayd etilishicha, boylikning yuqori darajada jamlanishi, ya'ni daromadlar tengsizligi investitsiya imkoniyatlarini cheklovchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Xususan, yuqori daromadga ega shaxslar o'z mablag'larini ishlab chiqarish (real) sektoriga yo'naltirishdan ko'ra, past xavfli moliyaviy aktivlarga joylashtirishga ko'proq moyillik bildiradi [9]. Ushbu holat, ayniqsa, rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlarida iqtisodiy o'sish va innovatsiyalarni rag'batlantiruvchi investitsiyalar hajmining qisqarishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, iste'mol va investitsiya jarayonlari nuqtayi nazaridan, past daromadli guruhlarda iste'molga moyillik yuqori daromadli guruhlarga nisbatan odatda yuqoriroq bo'lishi kuzatiladi. Bu esa o'z navbatida iqtisodiyotdagi umumiy iste'mol talabining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi [10]. Bundan tashqari, daromadlar tengsizligi investitsiyalarning oz sonli badavlat guruhlar qo'lida jamlanishiga olib kelishi mumkin. Bu esa infratuzilma va ijtimoiy xizmatlarga yo'naltiriladigan investitsiyalar hajmining qisqarishiga sabab bo'lib, natijada uzoq muddatli iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, bu holat rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlari uchun jiddiy xavf tug'diradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kelgusida barqaror rivojlanishga erishish uchun rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlari siyosatlarini yanada takomillashtirishi, shuningdek, resurslarning shahar va qishloq hududlari hamda turli daromad guruhlari o'rtasida muvozanatli taqsimlanishini ta'minlashi zarur. Qishloq hududlari va past daromadli qatlamlarni qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish, shuningdek, ta'lim va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytirish inson kapitalini oshirishga xizmat qiladi va natijada iqtisodiyotning ichki (endogen) rivojlanish salohiyatini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, hukumat siyosatlarning shaffofligini oshirishi hamda ijtimoiy xizmatlar tizimini yanada takomillashtirishi zarur, bu esa daromadlarni qayta taqsimlashga nisbatan jamoatchilik ishonchini kuchaytiradi hamda iqtisodiyot va jamiyatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu chora-tadbirlar orqali daromadlar tengsizligi bosqichma-bosqich qisqaradi va yanada muvozanatli hamda farovon iqtisodiyot shakllanishi uchun mustahkam asos yaratiladi.

Mamlakatimizda daromadlar tengsizligi masalasi barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim strategik yo'nalishlardan biridir. Rivojlanayotgan bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar tafovutining mavjudligi iqtisodiy o'sishni ma'lum darajada rag'batlantirishi mumkin bo'lsa-da, uning haddan tashqari kuchayishi ichki talabning zaiflashuvi, ijtimoiy mobillikning cheklanishi hamda hududlararo nomutanosibliklarning chuqurlashishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida daromadlarni adolatli taqsimlash, inson kapitalini rivojlantirish hamda hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish ustuvor ahamiyat kasb etadi. Xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlarini yanada rivojlantirish orqali aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish iqtisodiy o'sishning inklyuzivligini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, qishloq hududlarini qo'llab-quvvatlash, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish hamda kasbiy malaka oshirish dasturlarini kengaytirish orqali mehnat bozorining samaradorligi oshiriladi va aholi daromadlari barqarorlashadi. Davlat boshqaruvida shaffoflikni kuchaytirish va ijtimoiy xizmatlar sifatini yaxshilash esa aholining ishonchini mustahkamlab, iqtisodiy siyosatning samaradorligini oshiradi. Xulosa qilib aytganda, daromadlar tengsizligini bosqichma-bosqich kamaytirish O'zbekiston uchun nafaqat iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlaydi, balki jamiyatda ijtimoiy adolatni mustahkamlash va uzoq muddatli farovonlikka erishish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fawaz, F., Rahnama, M., & Valcarcel, V. J. (2014). A refinement of the relationship between economic growth and income inequality. Applied Economics, 46(27), 3351–3361. https://doi.org/10.1080/00036846.2014.929624
2. Chengfang Shen & Xindong Zhao (2023) How does income inequality affects economic growth at different income levels?, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 36:1, 864-884, DOI: 10.1080/1331677X.2022.2080742

3. Chia, Poh San & Law, Siong Hook & Trinugroho, Irwan & Wiwoho, Jamal & Damayanti, Sylviana Maya & Sergi, Bruno S., 2022. "Dynamic linkages among transparency, income inequality and economic growth in developing countries: Evidence from panel vector autoregressive (PVAR) model", Research in International Business and Finance, Elsevier, vol. 60(C).
4. Saleem, H. ., Farooq, F. ., & Aurmaghan, M. . . (2021). How do Poverty and Income Inequality affect Economic Growth in Developing Countries?. Review of Applied Management and Social Sciences, 4(2), 547-558. https://doi.org/10.47067/ramss.v4i2.155
5. Piketty, T. (2017). Capital in the Twenty-First century. Harvard University Press.
6. Ostry, J., Berg, A. & Tsangarides, C. (2014). Redistribution, Inequality, and Growth. IMF Staff Discussion Note 14/02. Washington, D.C.: International Monetary Fund. https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2014/sdn1402.pdf
7. Blotevogel, R., Imamoglu, E., Moriyama, K., & Sarr, B. (2022). Income inequality measures and economic growth channels. Journal of Macroeconomics, 72, 103413.
8. "World Bank; International Monetary Fund. 2016. Global Monitoring Report 2015/2016: Development Goals in an Era of Demographic Change. © World Bank. http://hdl.handle.net/10986/22547 License: CC BY 3.0 IGO." https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0669-8.
9. OECD (2025), Government at a Glance 2025, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en.
10. Shu-Chen Chang. (2015). Effects of financial developments and income on energy consumption. International Review of Economics & Finance. Volume 35, January 2015, Pages 28-44. https://doi.org/10.1016/j.iref.2014.08.011

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz